

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Valentové a soudců JUDr. Jakuba Camrdy, Ph.D. a JUDr. Lenky Matyášové, Ph.D. v právní věci žalobce: **B. V.**, proti žalovanému: **Krajský úřad Středočeského kraje**, se sídlem Zborovská 11, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 21. 11. 2012, č. j. 46 A 53/2012 - 15,

t a k t o :

- I. Návrh žalobce na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti **se z a m í t á**.
- II. Kasační stížnost **se z a m í t á**.
- III. Žalovanému **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á**.

O d ů v o d n ě n í :

Krajský soud v Praze usnesením ze dne 21. 11. 2012, č. j. 46 A 53/2012 - 15, rozhodl, že se návrh žalobce na ustanovení zástupce k ochraně jeho zájmů v dané věci zamítá. Krajský soud v tomto usnesení uvedl, že se žalobce v žalobě domáhá vydání rozsudku, kterým by soud určil, že žalovaný „*je povinen vyšetřit a odstranit podvody ředitele školy a ŠU K. Hora, kterými bylo porušeno právo žalobce dle zákona č. 87/91 sb + dle vyhlč. 1665/91-SM*“. Žalobce v žalobě zároveň požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení o žalobě, konkrétně „*dr. Dvořáčka nebo mgr. Dvořáčka*“, AK Praha 8, Sokolovská 22.

Krajský soud v předmětném usnesení uvedl, že dle § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen s. ř. s.), může být účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Z § 35 odst. 8 s. ř. s. plyne, že navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát.

Dle krajského soudu nebylo možné o zjevné neúspěšnosti žaloby rozhodnout bez odstranění jejích vad, a proto rozhodl nejdříve o návrhu na ustanovení zástupce. Pro ustanovení zástupce musí být splněny dvě podmínky: jednak musí být dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, jednak musí být ustanovení zástupce nezbytně třeba k ochraně práv žalobce. Novelizací soudního řádu správního provedenou zákonem č. 303/2011 Sb. byly podmínky v tomto směru zpřísněny a napříště by se mělo jednat o institut mimořádný. Krajský soud sice na základě podkladů zaslaných žalobcem dospěl k závěru, že jeho majetkové poměry by odůvodňovaly osvobození od soudních poplatků, nebyla však splněna podmínka spočívající v nezbytnosti ustanovení zástupce k ochraně práv žalobce. S ohledem na mimořádnost předmětného institutu a kritéria pro jeho naplnění vyplývající z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 2. 2004, č. j. 6 Azs 19/2003 – 45, publikovaného pod č. 492/2005 Sb. NSS, nebylo dle krajského soudu na místě zástupce ustanovit.

Krajský soud dodal, že věc posoudil jak v rovině obecné, tak i z hlediska individuálního významu dotčeného práva pro žalobce. V tomto směru nebyla nezbytnost ustanovení zástupce shledána. Právo na právní pomoc dle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod přitom není neomezené. Dle krajského soudu ze skutečnosti, že žalobce v rámci žaloby bez předchozího poučení soudu požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce, že argumentuje prostřednictvím odkazů na konkrétní ustanovení právních předpisů a shrnuje skutkové okolnosti dané věci, lze dovodit, že žalobce má současně i dostatečné povědomí o svých hmotných a procesních právech. Ani v tomto směru není splněna podmínka nezbytnosti ustanovení zástupce a žalobci by nic nemělo na základě poučení soudu bránit v tom, aby odstranil vady žaloby a odpovídajícím způsobem pokračoval v řízení.

Uvedené usnesení žalobce (stěžovatel) napadl kasační stížností ze dne 28. 11. 2012. V ní stěžovatel zároveň navrhl, aby mu byl pro řízení o dané kasační stížnosti ustanoven zástupce.

V kasační stížnosti stěžovatel dále uvedl, že se jeho žaloba týká zločinného spolčení ředitele „*tzv. gymnázia JO K. Hora Jaselská 932*“. Stěžovatel obdobně jako v žalobě zopakoval, že mu jmenovaný upřel práva „*dle zákona č. 87/91 + vyhlášky č. 1665/91-SM*“ za účelem krytí zločinů komunismu. Příslušné materiály prokazující stěžovatelova tvrzení však byly před 17. 11. 1989 za součinnosti s StB zničeny. Vinou podvodu ředitele gymnázia žije stěžovatel v bídě, a má proto nárok na přiznání toho, co požaduje. Žalovaný přitom byl společně s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy vyzván k odstranění uvedené

pokračování

represe. S ohledem na uvedené se „*musí náprava stát na náklady ČR*“. Jelikož stěžovatel nemá na zaplacení advokátních služeb dostatek prostředků, žádá o ustanovení advokáta soudem. Námitky stěžovatele lze podřadit pod důvod kasační stížnosti uvedený v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

Podáním ze dne 19. 12. 2012, doručeným Nejvyššímu správnímu soudu dne 20. 12. 2012, se ke kasační stížnosti vyjádřil žalovaný. Uvedl, že v případě stěžovatele nejsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, neboť stěžovatel vlastní několik pozemků v celkové výměře několika tisíc m², jakož i rodinný dům. Žalovaný proto navrhl, aby Nejvyšší správní soud podanou kasační stížnost zamítl.

V replice ze dne 7. 1. 2013 stěžovatel zopakoval svůj požadavek na ustanovení zástupce („*dr. Dvořáčka a nebo jeho syna mgr. Dvořáčka*“), a to i pro řízení o kasační stížnosti. Vyjádření žalovaného ke kasační stížnosti má být lživé, motivované snahou zneužít kritické sociální situace stěžovatele. Stěžovatel poukázal na to, že rodinný dům, který žalovaný zmiňoval, je pouze v podílovém spoluvlastnictví stěžovatele a drobné pozemky, které k němu náleží, jsou nedílnou součástí tohoto rodinného domu; nelze po něm žádat, aby „*prodával střechu nad hlavou*“, přičemž kvůli nařízené exekuci ani nemůže s majetkem disponovat. Již dříve stěžovateli bylo osvobození od soudních poplatků Nejvyšším správním soudem přiznáno, a to i při zohlednění vlastnictví uvedených nemovitostí. Mimoto v důsledku podvodů popsaných v žalobě nemohl svého času studovat, pročez nyní žije z „*nuzné sociální dávky*“. Ve zbytku své repliky pak stěžovatel zopakoval svá žalobní tvrzení o příkořích, kterým je nucen čelit.

Nejvyšší správní soud nejprve uvažil o návrhu stěžovatele na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti:

Předně je třeba poukázat na ustanovení § 105 odst. 2 s. ř. s., podle něhož v řízení o kasační stížnosti „*stěžovatel musí být zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie*“. Ačkoliv povinné zastoupení stěžovatele bez příslušného právnického vzdělání advokátem je obecně jednou ze základních podmínek řízení o kasační stížnosti, podle konstantní judikatury zdejšího soudu není v určitých věcech nutno trvat na podmínce tohoto zastoupení ani na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost. To se týká řízení o kasačních stížnostech proti usnesením krajského soudu ve věcech návrhů na osvobození od soudních poplatků a ustanovení advokáta a řízení o kasačních stížnostech proti usnesením krajského soudu o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku. Tak například v rozsudku ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 – 37, Nejvyšší správní soud judikoval, že „*v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem*“. V rozsudku ze dne 25. 4. 2007, č. j. 9 As 3/2007 – 77, pak Nejvyšší správní soud vyslovil, že „*v řízení o kasační stížnosti proti usnesení městského, resp. krajského soudu, o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku za předchozí kasační stížnost by trvání na splnění poplatkové povinnosti znamenalo řetězení řešeného problému a ve svém důsledku by popíralo smysl samotného řízení. Tato okolnost proto sama o sobě nemůže bránit projednání věci a vydání meritorního rozhodnutí*“.

Závěry citovaných judikátů je třeba použít i na nyní projednávanou věc. Není-li totiž třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků a na ustanovení zástupce, potom není na splnění těchto zákonných podmínek třeba trvat ani v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu, kterým byl samostatně zamítnut návrh žalobce (stěžovatele) na ustanovení zástupce. Nejvyšší správní soud proto v nynějším případě netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani po stěžovateli nepožadoval advokátní zastoupení; v souvislosti s návrhem na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti tak na základě již uvedeného dospěl k závěru, že ustanovení zástupce pro řízení o dané kasační stížnosti nebylo ve smyslu § 35 odst. 8 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. nezbytně nutné k ochraně práv stěžovatele v tomto řízení, pročež jeho návrh zamítl.

Nejvyšší správní soud dále přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.), přičemž s ohledem na danou procesní situaci není nutné, jak již bylo vysvětleno, aby byl stěžovatel v řízení o dané kasační stížnosti zastoupen advokátem ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s.

Posléze Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí krajského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Jak již uvedl krajský soud, podle § 36 odst. 3 s. ř. s. účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Podle § 35 odst. 8 s. ř. s. navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát.

Krajský soud rozhodoval z výše uvedených důvodů nejdříve samostatně o návrhu na ustanovení zástupce. Vymezil nutné podmínky pro ustanovení zástupce dle § 38 odst. 5 s. ř. s., přičemž uzavřel, že stěžovatel naplnil pouze jednu z podmínek pro osvobození od soudních poplatků, nikoli však podmínku pro ustanovení zástupce spočívající v tom, že ustanovení zástupce je nezbytně nutné k ochraně jeho práv.

Nejvyšší správní soud vyhodnotil závěry krajského soudu jako správné. Ve shodě s krajským soudem poukazuje na vývoj právní úpravy daného institutu obsažené v § 35 odst. 8 s. ř. s. Zákonem č. 303/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, bylo citované ustanovení změněno tak, že ustanovit zástupce lze jen za situace, kdy je to *nezbytně* nutné k ochraně práv navrhovatele. Důvodová zpráva k zákonu č. 303/2011 Sb. k tomu uvádí, že „*dochází*

pokračování

ke změně úpravy ustanovení zástupce na žádost účastníka, u něhož jsou předpoklady pro osvobození od soudních poplatků tím způsobem, že se tato možnost vztahuje pouze na ty účastníky, u nichž je to nezbytně třeba k ochraně jejich práv. Jedná se o zdůraznění mimořádnosti tohoto institutu“.

Stejně jako krajský soud zároveň bere Nejvyšší správní soud v potaz závěry vyplývající z rozsudku zdejšího soudu ze dne 26. 2. 2004, č. j. 6 Azs 19/2003 - 45, publikovaného pod č. 492/2005 Sb. NSS. Dle něho je třeba pro naplnění podmínek vyžadovaných § 35 odst. 8 s. ř. s. v případě navrhovatele hodnotit jak „*hmotněprávní charakter projednávané věci, tak osobnostní a faktické poměry stěžovatele včetně úrovně jeho legitimně očekávatelného a předvídatelného povědomí o hmotných i procesních právech, která pro něj z včas podané žaloby vyplývají*“. Při zohlednění mimořádnosti institutu ustanovení zástupce, zejména pak za situace, kdy v řízení před krajským soudem není zastoupení advokátem povinné, nelze v případě stěžovatele shledat podmínky pro ustanovení zástupce pro řízení o jeho žalobě. Stěžovatel, jak rovněž uvedl krajský soud, ve svých podáních, byť tak činí na některých místech méně srozumitelně, odkazuje na konkrétní ustanovení konkrétních právních předpisů, z nichž dovozuje svá procesní i hmotná práva. V právním řádu se orientuje alespoň v tom smyslu, že je schopen formulovat procesní návrhy a domáhat se svých hmotných práv. Lze tak mít za to, že po adekvátním poučení soudem je schopen odstranit vady svých podání tak, aby je krajský soud mohl řádně posoudit.

Nejvyšší správní soud tak dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji v souladu s § 110 odst. 1 in fine s. ř. s. zamítl.

O náhradě nákladů řízení Nejvyšší správní soud rozhodl v souladu s § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalovaný měl ve věci úspěch, příslušelo by mu tedy právo na náhradu nákladů řízení, z obsahu spisu však plyne, že mu žádné náklady nevznikly.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 25. ledna 2013

JUDr. Ludmila Valentová
předsedkyně senátu